

Teknologiavälitteinen viestintäosaaminen ylempien ammattikorkeakoulututkintojen toteutussuunnitelmissa

Mervi Varhelahti
FM, KTM, lehtori
Turun ammattikorkeakoulu
Tohtoriopiskelija
Kasvatustieteiden tiedekunta,
Turun yliopisto
mervi.varhelahti@turkuamk.fi

Mirjamaija Mikkilä-Erdmann
KT, professori
OKL, Turun yliopisto
mirmik@utu.fi

Artikkeli on läpikäynyt refereesimenettelyyn

Abstrakti

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Yrittäjyys ja liiketoimintaosaaminen -koulutusohjelman (YAMK) opintojaksojen toteutussuunnitelmien työelämäläheisyyttä teknologianvälitteisen viestintäosaamisen näkökulmasta. Keskeisenä tutkimuskysymyksenä oli, miten teknologiavälitteinen viestintäosaaminen otetaan huomioon

opintojaksojen toteutussuunnitelmissa. Asiantuntijoiden toimintaympäristöjen kansainvälistyessä myös viestintä ja siihen liittyvä kansainvälisyyden ulottuvuus korostuvat. Tulevaisuudessa tarvitaan asiantuntijoita, joiden ammatilliseen osaamiseen kuuluu myös viestintäosaaminen teknologian välityksellä kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Tutkimuksen aineiston muodostivat yhdeksän eri ammattikorkeakoulun toteutussuunnitelmat. Menetelmänä käytettiin temaattista sisällönanalyysiä toisaalta teorialähtöisesti Ferrarin (2013) viitekehyksen pohjalta ja toisaalta aineistolähtöisesti. Aineistossa havaittiin kolme keskeistä teemaa, jotka kuvaavat miten viestintäosaaminen ilmenee: tietojen ja sisällön jakaminen, vuorovaikutus teknologioiden avulla sekä yhteistyö digitaalisissa kanavissa. Teknologiavälitteisen viestintäosaamisen osa-alueista verkkoetikeitin ymmärtäminen ja soveltaminen, oman digitaalisen identiteetin hallinta ja osallistuminen digitaalisena kansalaisena jäävät kokonaan huomiotta ylempien ammattikorkeakoulututkintojen toteutussuunnitelmissa. Myöskään vaatimukset viestintäosaamisesta kansainvälisessä ympäristössä ja verkostoissa eivät ilmene aineistossa lähes lainkaan.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää opetussuunnitelmatyössä erityisesti tukemaan opettajien yhteistyötä ja tulkin-taa ammatillisesta viestintäosaamisesta.

Avainsanat: *viestintäosaaminen, teknologiavälitteinen viestintä, ammatillinen osaaminen*

Digital Communication Skills in the University of Applied Sciences Degree Programme Course Descriptions

Abstract

We work in various social and virtual spaces where digital communication skills are needed. At universities of applied sciences, these new skills should be taken into account to ensure that our students acquire the skills needed in working life. The aim of this study was to answer the following question: Are digital communication skills mentioned in the course descriptions? The data was collected from the course descriptions of the Degree Programmes in Entrepreneurship and Business. The method adapted was content analysis. The data was analysed on the basis of the digital competencies framework. Three themes can be identified: sharing information and content, interacting through technologies and collaborating through digital channels. Communication competencies related to engaging in online citizenship, netiquette and managing digital identity cannot be identified in any of the course descriptions. Digital communication skills are not included in 80 per cent of the course descriptions.

Key words: *Communication skills, digital communication, professional competence*

Johdanto

Tämän artikkelin tavoitteena on tarkastella, miten ylempien ammattikorkeakoulututkintojen (YAMK) opintojaksojen toteutussuunnitelmat ilmentävät työelämässä tarvittavaa teknologiavälitteistä viestintäosaamista. YAMK-tutkinnot rinnastetaan yliopistossa suoritettavaan ylempään korkeakoulututkintoon. YAMK-tutkinnoissa kehitetään ammatillista osaamista työkokemuksen kartuttua, ja opintojen tavoitteena on kehittää osaamista asiantuntijatehtävissä ja antaa opiskelijoille muun muassa kansainvälisen toiminnan edellyttämät kieli- ja viestintätaidot. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2015.)

YAMK-tutkintojen osaamistavoitteita ohjaavat useat eri viitekehykset sekä opetussuunnitelmat, joita ammattikorkeakoulujen opettajat tulkitsevat opintojaksokohtaisissa toteutussuunnitelmissa. Sen lisäksi, että toteutussuunnitelmat kuvaavat yksityiskohtaisemmin opetussuunnitelmien tavoitteita, ne voivat toimia ammattikorkeakoulun johdolle laadun arvioinnin dokumentteina (Lampelo, Kainulainen, Turunen, Viljanen, Yanar, Mattila, & Saarilampi, 2010). Opetussuunnitelmien voidaan katsoa koostuvan kirjoitetusta, toteutuneesta ja koetusta opetussuunnitelmasta (Karjalainen, 2003). Tässä artikkelissa keskitytään vain kirjoitettuun opetussuunnitelmaan.

Toteutussuunnitelmia lähestytään teemaattisen sisällönanalyysin menetelmin ja Ferrarin (2013) digitaalisen osaamisen viitekehyksen avulla. Ferrarin viitekehyksen tarkoituksena on ollut tunnistaa, mitä digitaalista osaamista tarvitaan

nykyisissä toimintaympäristöissä. Tämän viitekehyksen taustalla on useita digitaalisen osaamisen kuvauksia sekä case-tutkimuksia. Viitekehystä on luotu vahvasti yhteistyössä työelämän asiantuntijoiden kanssa erilaisissa työpajoissa ja konsultaatioissa Euroopan tasolla. Viitekehyksessä digitaaliseen osaamiseen kuuluu teknologiavälitteinen viestintäosaaminen (digital communication). Mielenkiintoisen viitekehystä tekee se, että se tarjoaa esimerkkejä teknologiavälitteisen viestintäosaamisen ilmenemisestä työelämän tilanteissa sekä itsearviointitaulukon kyseisen osaamisen arviointiin. (Ferrari, 2013.) Työelämän tilanteiden huomiointi on olennaista, sillä tässä artikkelissa viestintäosaaminen käsitetään osana asiantuntijan ammattiosaamista (Kostainen, 2003, s. 247).

Asiantuntija viestijänä verkostoissa

Asiantuntijan toimintaympäristöä kuvaavat jatkuva muutos, tieto- ja viestintäteknologian mahti, globalisaatio sekä työn ja vapaa-ajan rajojen hämärtyminen (Waldeck, Durante, Helmuth, & Marcia, 2012). Oman ulottuvuuden työhön tuo se, että työtehtävissä voidaan yhä helpommin viestiä ajasta ja paikasta riippumatta eri kulttuurien välillä (Halbe, 2012, ss. 48–49). Joustavat työnteon tavat ja teknologian kehittyminen ovat vaikuttaneet siihen, että työelämässä työskennellään yhä enenevässä määrin virtuaalisesti (Lockwood, 2015). Globaali virtuaalinen yhteistyö on mahdollistunut muun muassa tiedostojen jakosovellusten, videoneuvottelujen sekä sosiaalisten verkostopalvelujen, kuten blogien ja wikien käytön lisääntyä (Jones & Hafner, 2012). Valtava tiedon määrä ja ymmärrys siitä, että asiantuntija ei yksin voi enää hallita kaikkea

tarvitsemaansa tietoa vauhdittaa asiantuntijoiden verkostoitumista (Palonen, Boshuizen, & Lehtinen, 2014). Verkostomaisen toimintatavan alati kasvaessa (Heckscher, 2007) asiantuntijoiden tulee osata soveltaa viestintäteknologiaa verkostoissa toimimiseen (McAfee, 2009, s. 40; Rheingold, 2012) ja täten samalla mahdollistaa eri puolille hajautuneen tiedon hyödyntämisen (Jussila, 2015). On selvää, että toimintaympäristöjen muutoksessa, työvoiman osaamisen tärkeys ja erityisesti viestintäosaamisen merkitys on korostunut (Vähämäki, 2004, ss. 55–56; Hanhinen, 2010, s. 47). Oletettavasti, sen merkitys korostunut myös ammattikorkeakoulututkinnoissa.

Viestintäosaamisesta on tehty tutkimusta monista näkökulmista (Kostiainen, 2003; Huhta, 2010; Hanhinen, 2010; Waldeck ym., 2012; Lönnblad & Vartiainen, 2012; Rajander-Juusti, 2013). Waldeck ym. (2012) ovat tutkineet erityisesti teknologiavälitteistä viestintäosaamista liiketoimintaympäristöissä. Heidän mukaansa viestintäteknologioiden tekninen osaaminen, sosiaalisten verkostojen ja yhteisöllisen median hyödyntäminen omassa työssä, verkossa toimimisen pelisäännöt sekä verkossa toimimisen riskien ymmärtäminen ovat osa teknologiavälitteistä viestintäosaamista. He myös painottavat sosiaalisten verkostojen ja yhteisöllisen median hyödyntämisen merkitystä oman työn tukena. Opettajien tulisi ymmärtää viestintäosaamisen merkitys opiskelijan menestymiselle työelämässä. Aiemmin mainitut työn muutokset ovat kiinnittäneet huomion virtuaalisten tiimien toimintaan ja tässä toiminnassa vaadittavaan osaamiseen. Lönnblad ja Vartiainen (2012) haastattelivat suomalaista globaalisti toimivien yritysten henkilöstöä osaamisesta, jota edellytetään hajautetussa työs-

sä. Aiemmasta tutkimuksesta poiketen Lönnblad ja Vartiainen (2012) esittävät osaamisvaatimuksia, joita edellytetään sekä johtajilta että työntekijöiltä. Näistä selkeästi tärkeimmiksi nousivat kommunikaatiotaidot ja erilaisuuksien ymmärtäminen. Kommunikaatiotaidot viittaavat sekä suulliseen että kirjalliseen kommunikaatioon sähköisten välineiden välityksellä. Tässä kommunikaatiossa kulttuuritekijöiden vaikutuksen ymmärtäminen on merkityksellistä. (Lönnblad & Vartiainen 2012.) Rajander-Juusti (2013) on tutkinut liiketalouden tulevaisuuden osaamistarpeita ja esittää, että verkostoissa toimiminen ja kansainvälisyys- ja kulttuuritaitojen merkitys kasvaa Suomessa. Myös Huhta (2010), Hanhinen (2010) sekä Daim ym. (2012) ovat todenneet, että toimintaympäristöjen kansainvälistyminen on lisännyt osaamisvaatimuksia kulttuurien välisestä ymmärryksestä ja kielitaidosta. Näillä osaamiskuvauksilla on tärkeä merkitys opetuksen ja työelämän kohtaamisessa, sillä viestintäosaamisen ammatillinen ulottuvuus ei toteudu, jos viestinnän opetuksella ei ole merkitystä työelämän näkökulmasta (Kostiainen, 2003, s. 247). Seuraavaksi viestintäosaamista tarkastellaan ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmatyötä ohjaavien viitekehysten pohjalta.

Viestintäosaaminen ammattikorkeakouluja ja opetussuunnitelmatyötä ohjaavissa viitekehyksissä

Ammattikorkeakoulujen toiminnan kehukset tulevat AMK-laista ja -asetuksesta, Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) rahoitusperusteista, ammattikorkeakoulujen johto- ja tutkintosäännöstä sekä strategiasta. Valtioneuvoston asetuksen mukaan ylemissä ammattikorkeakoulututkinnois-

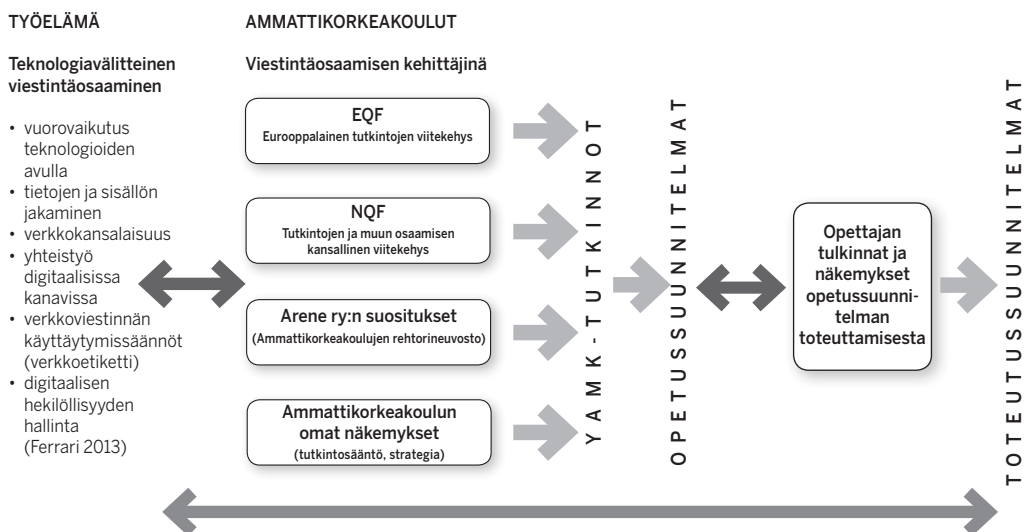
sa on tavoitteena antaa opiskelijalle *hyvä viestintä- ja kielitaito oman alansa tehtäviin sekä kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön* (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista, 2003).

Tutkintojen osaamistavoitteita ohjataan Eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä (European Qualifications Framework, EQF) ja Tutkintojen ja muun osaamisen kansallisessa viitekehyksessä (National Qualifications Framework, NQF) sekä Ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvoston Arenen suosituksissa (kuvio 1). Eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten avulla pyritään tuomaan vertailtavuutta ja läpinäkyvyyttä eurooppalaiseen tutkintojärjestelmään ja sitä kautta osaamiseen (Eurooppalainen tutkintojen viitekehys elinikäisen oppimisen edistämiseksi, 2009).

Kansallisella tasolla Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys määrittelee osaamista oppimistulosten kautta, jotka ilmenevät tietoina, taitoina ja pätevyytenä. Kansallisessa viitekehys-

essä todetaan seuraavaa opiskelijan viestintä- ja kansainvälisyysosaamiseen liittyen (tasolla 7): *Osa viestiä hyvin suullisesti ja kirjallisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle. Kykenee vaativaan kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen toisella kotimaisella ja vähintään yhdellä vieraalla kielellä.* (Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys, 2009.)

Arene on osaltaan tarkentanut opiskelijoiden yhteisiä osaamistavoitteita ylempään ammattikorkeakoulututkinnon tasolla. Näistä viestintäosaamiseen voidaan linkittää seuraavat suositukset: *Opiskelija osaa kehittää työelämän monialaista viestintää ja vuorovaikutusta, osaa soveltaa tieto- ja viestintäteknikkaa tehtävissään, kykenee kansainväliseen viestintään työtötehtävissään ja toiminnan kehittämässä* (ks. Auvinen et al., 2010). Viestintäosaaminen kuuluu Arenen mukaan osaamisiin, jotka tulisi integroida osaksi substanssiopetusta. Kuviossa 1 havainnollistetaan tämän artikkelin teoreettinen viitekehys.

Kuvio 1. Teknologiavälitteinen viestintäosaaminen osaksi toteutussuunnitelmia

Vaikka työelämän osaamistarpeista on tehty kuvauksia ja opetussuunnitelmatyötä ohjaavat työelämätarpeiden lisäksi monet viitekehukset (kuvio 1), ammattikorkeakoulujen saamista kritiikistä voidaan päätellä, että aina osaamistarpeiden huomioiminen ei ole onnistunut. Neuvonen-Rauhala (2009) on todennut, että ammattikorkeakoulun jatkotutkinnon kokeiluvaiheessa vuosina 2002–2005 työelämäläheisyys ei toteutunut kovinkaan hyvin koulutuksien toimintatavoissa. Esimerkiksi työelämän autenttisia tilanteita ja ympäristöjä ei hyödynnetty oppimisympäristöinä. Myös Elinkeinoelämän keskusliiton kannanotto vuonna 2013 ammattikorkeakoululain toisen vaiheen uudistuksesta ilmensi tyytymättömyyttä ammattikorkeakoulun opetuksen työelämäläheisyyteen (Elinkeinoelämän keskusliiton kannanotto 27.8.2013).

Edelleen vuonna 2015 ammattikorkeakouluille suositellaan uusien oppimismetodien sekä digitalisaation huomioimista opetuksessa (Melin et al., 2015, s. 64). Myös opiskelijoiden näkemyksiä kartoitettavassa tutkimuksessa kävi ilmi, että niin sanottuja yhteisiä osaamisia, joihin viestintä- ja kansainvälisyysosaaminen kuuluvat, tulisi opiskelijoiden mielestä huomioida enemmän opetussuunnitelmatyössä (Majakulma, 2011, ss. 52–53).

Viestintä- ja kansainvälisyysosaaminen on huomioitu edellä mainittujen viitekehysten osaamistavoitteissa. Olennaista onkin, miten nämä osaamiset ja suositukset tulkitaan opetussuunnitelmatyössä. Ammattikorkeakoulujen osaamisperustaisissa opetussuunnitelmissa painopiste on sisältöjen sijaan oppimistuloksissa (Mäkinen & Annala, 2012, s. 131). Nämä ilmentävät niitä tietoja, taitoja ja asenteita, joita työntekijä tarvitsee

suoriutuakseen hänelle osoitetuista tehtävistä (Hanhinen, 2010, s. 49; Ferrari, 2013). Opetussuunnitelmien merkitys on tärkeä, sillä ne ohjaavat opettajaa työssään (Kukkonen, 2011) ja jättävät tilaa opettajan autonomialle ja tulkinnalle (Kivioja, 2014, s. 209). Opetussuunnitelmien ohjaamana opettajat kirjoittavat tarkemman kuvauksen toteutussuunnitelmissa (Laajala, 2015) tulkiten samalla, mitä osaamista työelämän eri tilanteissa vaaditaan ja miten sen kehittämistä voidaan tukea osana tutkintoa (Kukkonen, 2012, ss. 155–159).

Osaamisperustaisen opetussuunnitelmien laatiminen ei aina ole yksinkertaista. Mäkinen ja Annala (2012, s. 145) sekä Laajala (2015) korostavat dynaamista näkemystä, jossa oppiminen, opetussuunnitelmatyön reflektointi sekä työelämän muutokset ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Dynaamisen tulkinnan käsitettä osaamisperustaisessa opetussuunnitelmatyössä tulisi kuitenkin avata, jotta sen merkitys ymmärrettäisiin syvemmin ja vuorovaikutus teorian ja käytännön välillä toteutuisi (Laajala, 2015, ss. 57–58). Kuten muidenkin osaamisten niin myös teknologiavälitteisen viestintäosaamisen tulee vastata työelämässä nyt ja lähitulevaisuudessa vaadittavaa osaamista. Teknologiavälitteistä viestintäosaamista asiantuntijatehtävissä tarkastellaan seuraavaksi Ferrarin (2013) viitekehysten näkökulmasta.

Ferrarin (2013) viitekehys teknologiavälitteisestä viestintäosaamisesta

Ferrarin (2013) viitekehyksessä on vahva työelämäkytkentä. Viestintä ja vuorovaikutusosaaminen ymmärretään rinnakkaisina käsitteinä (Laajalahti, 2014, s. 17) ja median käyttö

nähdään osana viestintäosaamista (Valkonen, 2003, ss. 25–26). Tällöin puhutaan teknologiavälitteisestä viestinnästä, jossa välittyvät myös kuva, ääni, video ja teksti (Veltos & Veltos, 2010, s. 463). Viestintään liittyy olennaisesti myös eettinen ulottuvuus, jonka mukaan hyväksyttävä toiminta ja toisten kunnioittaminen kuuluvat viestintäosaamiseen (Valkonen, 2003, ss. 26–39).

Teknologiavälitteinen viestintäosaaminen jaetaan Ferrarin (2013) viitekehyksessä edelleen kuuteen osa-alueeseen:

- vuorovaikutus teknologioiden avulla (interacting through technologies)
- tietojen ja sisällön jakaminen (sharing information and content)
- verkkokansalaisuus (engaging in online citizenship)
- yhteistyö digitaalisissa kanavissa (collaborating through digital channels)
- verkkoviestinnän käyttäytymissäännöt (netiquette)
- digitaalisen henkilöllisyyden hallinta (managing digital identity).

Viitekehyksen sisältämässä itsearviointitaulukossa (taulukko 1 sivulla 30) näihin liittyvät tiedot, taidot sekä asenteet on kuvattu osaamisen perustasolla (A), keskitasolla (B) ja edistyneellä tasolla (C).

Siirryttäessä perustasolta edistyneelle tasolle havaitaan, että perustasolla yksilö nähdään viestijänä, joka käyttää perinteisiä välineitä viestintään ja eikä viesti kovin aktiivisesti teknologian välityksellä. Hänellä on ymmärrystä viestinnän säännöistä ja riskeistä. Edistyneellä tasolla osaaminen on muuttunut aktiiviseksi, monipuoliseksi ja ymmärtämisen sijaan yksilö osaa toimia sääntöjen mukaan ja riskejä minimoiden. (Taulukko 1.) Edellä

esitettyjen osa-alueiden voi olettaa ilmenevän ylempien ammattikorkeakoulututkintojen toteutussuunnitelmissa.

Tutkimuksen toteutus

Tarkastelun kohteeksi valittiin ammattikorkeakoulujen Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen tutkinnon (YAMK) opintojen toteutussuunnitelmat. Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen tutkinnon (YAMK) opintojaksoja oli yhteensä 137 ($N=137$). Näistä 112 ($n=112$) opintojaksoa oli kuvattu kirjallisesti niin, että ne voitiin ottaa mukaan analyysiin. Toteutussuunnitelmat koskivat vuonna 2013 aloittaneita opiskelijoita. Opetushallinnon tilastopalvelun mukaan 16 ammattikorkeakoulussa aloitettiin opinnot kyseisessä tutkimuksessa vuonna 2013 (Vipunen, 2015). Tutkimuksen aineisto haettiin internetistä Yrittäjyys- ja liiketoimintaosaaminen-haulla, joka johti edelleen eri ammattikorkeakoulujen www-sivuille. Koska aineisto oli varsin erilaista, päädyttiin analysoimaan vain niitä hakutuloksia, joissa oli merkintä ”toteutussuunnitelma” tai ”opintojaksojen kuvaus”. Niiden ammattikorkeakoulujen hakutulokset, joissa aineisto ei vastannut esitettyjä vaatimuksia, jätettiin analyysin ulkopuolelle. Yhteensä 9 ammattikorkeakoulua oli edustettuna tutkimuksessa.

Tutkimuksen tavoitteena oli vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä teknologiavälitteisen viestinnän osaamista opintojaksoilla tavoitellaan?
- Miten teknologiavälitteinen viestintäosaaminen ilmenee toteutussuunnitelmissa?
- Miten toteutussuunnitelmissa otetaan huomioon kansainvälinen toimintaympäristö?

Taulukko 1. Teknologivälitteisen viestintäosaamisen itsearviointitaulukko (suomennettu Ferrari, 2013)

Teknologivälitteisen viestinnän osa-alueet	Perustaso A	Keskitaso B	Edistynyt taso C
Vuorovaikutus teknologioiden avulla (interacting through technologies)	Osaan pitää yhteyttä muihin käyttämällä viestintätyökalujen perusominaisuuksia. Tunnen digitaalista viestintää koskevat	Osaan pitää yhteyttä muihin käyttämällä useita digitaalisia työkaluja ja viestintätyökalujen kehittyneempiä ominaisuuksia. Tunnen verkkotietokirjoituksen periaatteet ja osaan soveltaa niitä eri tilanteissa. Tiedän, miten osallistutaan sosiaalisten verkkoyhteisöjen toimintaan ja miten niissä julkaistaan sekä jaetaan tietoja ja sisältöä. Osaan käyttää aktiivisesti joitakin verkkopalvelujen perusominaisuuksia. Osaan luoda syötteitä ja keskustella niistä yhdessä muiden kanssa yksinkertaisilla digitaalisilla työkaluilla. Osaan muokata digitaalista henkilöilyäni sekä seurata digitaalista jalanjälkeäni.	Käytän monenlaisia viestinnän työkaluja. Osaan soveltaa verkkotietokirjoitusta erilaisissa digitaalisen viestinnän tiloissa ja tilanteissa. Olen kehittänyt strategioita sopimattoman käytöksen havaitsemiseksi. Osaan käyttää tilanteeseen sopivia digitaalisia viestintätapoja. Osaan räätälöidä viestinnän muotoa ja tapoja kohdeyleisön mukaan. Osaan käsitellä minulle saapuvia erityyppisiä viestejä. Osaan jakaa tietoja, sisältöä ja resursseja aktiivisesti muiden kanssa verkkoyhteisöissä, verkostoissa ja yhteiskäyttöalustoissa. Olen aktiivisesti mukana erilaisissa verkkotiloissa. Tiedän, miten osallistutaan aktiivisesti verkossa, ja osaan käyttää monia erilaisia verkkopalveluja. Käytän usein ja luontevasti monenlaisia digitaalisia työkaluja, joilla voin tuottaa ja jakaa tietoja sekä sisältöä. Osaan käyttää useita digitaalisia henkilöilyäni tilanteen ja tarkoituksen mukaan, valvoa verkkoviestinnässä tuottamaani tietoa sekä suojata digitaalista mainettani.
Tiedon ja sisällön jakaminen (sharing information and content)	käyttämisen perussäännöt. Osaan jakaa tiedostoja ja sisältöä muiden kanssa yksinkertaisilla teknologisilla välineillä. Tiedän, että teknologian avulla voidaan käyttää erilaisia palveluita, ja käytän joitakin passiivisesti.		
Verkkokansalaisuus (engaging in online citizenship)	Osaan tehdä yhteistyötä muiden kanssa perinteisten teknologioiden avulla. Olen tietoinen digitaalisen henkilöilyä hyödyistä ja riskeistä.		
Yhteistyö digitaalisissa kanavissa (collaborating through digital channels)			
Verkkoviestinnän käyttäytymissäännöt (netiquette)			
Digitaalisen henkilöilyä hallinta (managing digital identity)			

Opintojaksojen toteutussuunnitelmi- en laadullisessa analyysissä valittiin metodiksi temaattinen sisällönanalyysi ja mahdollistettiin näin erilaiset tavat lähestyä aineistoa (Braun & Clarke, 2006, ss. 77–81). Temaattinen sisällönanalyysi so-

pi tekstien sisällön analyysiin ja se mahdollisesti myös sanojen ja ilmaisujen esittämisen määrällisinä tuloksina (ks. Saarinen-Kauppinen & Puusniekka, 2006; Eriksson & Kovalainen, 2008, s. 90). Teemoittelu tehtiin osittain teorialähtöi-

sesti, jolloin analyysia ohjasi viitekehyyksiksi valittu teknologiavälitteisen viestintäosaamisen viitekehys (Ferrari, 2013). Teemoittelua tehtiin myös aineistolähtöisesti, ja näin mahdollistettiin viitekehyyksen ulkopuolelta mahdollisesti ilmevät teemat. Koska asiantuntijoiden toimintaympäristöjen nähdään kansainvälistyvän, tutkimuksessa viestintäosaamista tarkasteltiin myös kansainvälisyyden näkökulmasta. Tavoitteena oli selvittää, huomioidaanko viestintäosaamisen kehittämistavoitteissa kielitaitoa ja kulttuuriosaamista.

Aineiston analyysi

Analyysi aloitettiin viemällä aineisto NVivo10-ohjelmistoon. Ohjelmiston avulla listattiin ensin kaikki aineiston sisältämät sanat esiintymistiheyden mukaan ja listauksesta valittiin sanat, jotka tutkijan tulkinnan mukaan liittyvät viestintään ja kansainvälisyyteen. Valitut sanat vietiin syvempään analyysiin ja tulkittiin tekstiympäristöjä, joissa viestintään (viest*, comm*) ja kansainvälisyyteen (global*, international*, kansainväli*, monikulttuuri*) liittyvät yksittäiset sanat esiintyivät.

Sanojen analyysin jälkeen aineistoa koodattiin ohjelmistossa. Kukin opintojakson toteutus suunnitelma, joka teorialähtöisesti tulkittiin merkittäväksi, koodattiin niin sanotulla noodilla ”case” ja numeroitiin esiintymisjärjestyksessä. ”Case”-noodilla merkityt toteutus suunnitelmat muodostivat yläkäsitteen, jotka valikoituivat jatkoanalyysiin (taulukko 2). Näin tutkimus rajattiin koskemaan vain niitä toteutus suunnitelmia, joissa oli havaittu teknologiavälitteiseen viestintäosaamiseen liittyviä teemoja (vuorovaikutus teknologioiden avulla, tietojen ja sisällön jakaminen, verkkokansalaisuus,

yhteistyö digitaalisissa kanavissa, verkko-viestinnän käyttäytymissäännöt, digitaalisen henkilöllisyyden hallinta). Tämän lisäksi aineisto rajattiin koskemaan niitä tekstiosioita, joissa kuvataan tavoitteet, sisällöt ja toimintatavat. Nämä muodostivat alanoodit, joilla pyrittiin tarkentamaan sitä tekstiosiota, jossa analyysin kohteena oleva osaaminen on huomioitu. Tämän lisäksi luotiin alanoodit teknologia ja viestintä, jotka ilmentävät sitä, kumpi on osaamisen tavoitteena. Nämä noodit ja havaitut esiintymät on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Teknologiavälitteisen viestintäosaamisen ilmeneminen toteutus suunnitelmissa

Teknologiavälitteinen viestintäosaaminen toteutus suunnitelmissa	Opintojaksot (n)
Case	23
Sisältö	
Teknologia	17
Viestintä	14
Tavoite	
Teknologia	10
Viestintä	10
Toimintatapa	
Teknologia	4
Viestintä	6
Kansainvälisyys	
Materiaali	6
Kansainvälisyys (muu kuin materiaali)	3

Rakentuneisiin puunoodeihin lisättiin lopuksi noodi kansainvälisyys, jolle luotiin alanoodit materiaali ja kansainvälisyys (muu kuin materiaali). Näiden noodien tarkoitus oli ilmentää, esiintyykö kansainvälisyys lähdemateriaaleissa vai opetuksen tavoitteissa, sisällössä tai toimintatavoissa. Tämän jälkeen kutakin puunoodia tarkasteltiin teknologiavälitteisen viestintäosaamisen viitekehyksen avulla ja määriteltiin, mitä viitekehyksen kuvaamia osaamisalueita niissä huomioitiin ja millä tasolla osaamista tavoiteltiin.

Edellä esitetyn aineiston analyysikuvauksen pohjalta voidaan todeta, että tutkijan näkemys oli konstruktivistinen, joten toteutussuunnitelmatekstien nähtiin ilmentävän koulutusohjelmien sosiokulttuurista ympäristöä (Braun & Clarke, 2006, s. 85). Toteutussuunnitelmien tulkintaan vaikuttivat myös oletettavasti tutkijan omat aiemmat tiedot ja kokemukset (vrt. Shkedi, 2009, s. 833). Tutkija on itse opettajana tutkittavassa YAMK-koulutuksessa. Tutkijan omia opintojaksoja ei ollut kuitenkaan tutkimuksen kohteena. Tekstien irrottaminen opetussuunnitelmaprosessista mahdollisti keskittymisen tekstin analyysiin sen sijaan, että huomio olisi siirtynyt tekstiä kirjoittaviin ihmisiin (Eriksson & Kovalainen, 2008, s. 90–91). Aineiston analyysin luotettavuutta kontrolloitiin käyttämällä useaa syvenevää analyysikertaa, joka pyrittiin dokumentoimaan mahdollisimman tarkasti.

Tutkimuksen tulokset

Mitä teknologiavälitteistä osaamista toteutussuunnitelmissa tavoitellaan?

Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen tutkinnon opintojaksojen toteutussuunnitelmissa (n= 112) viestintään tai kansainvälisyyteen viittaavat sanat esiintyivät usein. Viestintään liittyvät sanat (viest*, comm*) esiintyivät 46 kertaa ja kansainvälisyyteen (global*, international*, kansainväli*, monikulttuuri*) liittyvät 63 kertaa. Teknologiavälitteisyyden ulottuvuus ei kuitenkaan noussut vahvana esiin sanojen ympärillä olevissa tekstiosuuksissa. Aineistolähtöisessä analyysissä havaittiin kuitenkin, että kansainvälisyys käsitteenä ilmenee useimmiten toteutussuunnitelmien osiossa, jossa on kirjattu opintojakson materiaalit. Kansainvälisyys näkyi lähinnä eri lähdeostosten nimissä. Kummankin käsitteen, viestinnän ja kansainvälisyyden, useat esiintymiskerrat selittyvät sanojen toistosta samassa toteutussuunnitelmassa.

Käsitteiden tarkastelun sijaan edettiin tulkitsemaan ja analysoimaan toteutussuunnitelmien tekstejä. Toteutussuunnitelmien sisällönanalyysin perusteella teknologiavälitteiseen viestintäosaamiseen viitattiin harvoin. Kaikista 112:sta opintojaksojen kuvauksesta 23:n voitiin laskea kuuluvan niihin, joissa teknologiavälitteinen viestintäosaaminen huomioitiin. Nämä opintojaksot olivat 6 ammattikorkeakoulun toteutussuunnitelmissa ja jakautuivat ammattikorkeakoulukohtaisesti seuraavasti: AMK_A (8); AMK_B (1); AMK_C (7); AMK_D (2); AMK_E (2); AMK_F (3). Opintojaksojen teorialähtöisen sisällönanalyysin

avulla aineistossa havaittiin kolme teemaa (taulukko 3):

- tietojen ja sisällön jakaminen (n=23)
- vuorovaikutus teknologioiden avulla (n=10)
- yhteistyö digitaalisissa kanavissa (n=2).

Tietojen ja sisällön jakaminen on yleisin havaituista teemoista, ja se ilmenee kaikissa 23 toteutus suunnitelmassa. Huomattavaa on kuitenkin se, että toteutus suunnitelmien mukaan kyseisen osaamisalueen osaaminen ei aina edellytä edes yltämistä osaamisen perustasolle (A). Osaamisen perustasolla tietoa tulisi osata jakaa, mutta aineistossa oli esimerkkejä siitä, että osaamistavoitteena oli tiedon hakeminen tai ymmärrys tiedon johtamisesta. Esimerkkinä kuvaus toimintavasta eri osaamistasoilla:

Perustaso (A): *Tutkimuksen tiedonkeruu Internetin kautta* (AMK_A_case_3)

Keskitaso ja edistynyt taso (B-C): *Opiskelija ymmärtää systemaattisen informaationhankinnan keskeisyyden yrityksen toiminnalle ja on tutustunut muutamaan systemaattiseen tapaan tuottaa päätöksentekoa tukevaa informaatiota organisaation sisältä ja organisaation toimintaympäristöstä* (AMK_C_case_11)

Vuorovaikutus teknologioiden avulla on toiseksi yleisin teema (n=10). Tavoiteltava osaamisen taso oli keskitasolla (B) ja edistyneellä tasolla (C). Opintojaksoilla tavoiteltiin muun muassa monimediaisuuden ja sosiaalisen median hyödyntämisen osaamista markkinoinnissa, nykyaikaisen viestintävälineiden hallitsemista esimiesviestinnässä ja blogitoimittamisen osaamista. Tämä vastaa Ferrarin (osaamiskuvausta), jossa yksilö osaa käyttää monipuolisesti teknologiaa yhteydenpitoon ja vuorovaikutukseen muiden kans-

sa. Esimerkkinä seuraavat kuvaukset:

Keskitaso ja edistynyt taso (B-C): *Opiskelija osaa hyödyntää ICT:n tarjoamia palveluja ja ratkaisuja nykyaikaisessa vuorovaikutteisessa markkinoinnissa* (AMK_C_case_16)

Keskitaso ja edistynyt taso (B-C): *Viestintätekniologia esimiestyön tukena, training of personal communication skills* (AMK_C_case_12)

Keskitaso ja edistynyt taso (B-C): *Osaa tuottaa yritysviestinnän alaan kuuluvia blogiartikkeleita ja toimittamaan blogia* (AMK_A_case_8)

Kolmanneksi teemaksi nimettiin yhteistyö digitaalisissa kanavissa, vaikkakin se esiintyi aineistossa vain kaksi kertaa. Tavoiteltava osaamisen taso oli keskitasolla (B) ja edistyneellä tasolla (C), jossa Ferrarin (2013) mukaan osallistutaan verkostojen ja yhteisöjen toimintaan verkkotyökalujen välityksellä. Molemmissa tapauksissa oli opintojakson toimintatavaksi määritelty virtuaalinen tiimityö verkkotyökalujen avulla.

Keskitaso ja edistynyt taso (B-C): *Verkkotehtävä (sanaton viestintä) tehdään ryhmässä ja se esitellään virtuaalisesti. Tehtävään liittyy virtuaalinen vertaisarviointi.* (AMK_D_case_18)

Keskitaso ja edistynyt taso (B-C): *Etäosuudessa opiskelijat työskentelevät tiimeissä hyödyntäen erilaisia verkkotyökaluja* (AMK_D_case_17)

Näitä tuloksia tulkitessa tulee huomioida, että jotkin opintojaksojen toteutus suunnitelmat sisälsivät useampia havaittuja teemoista. Teemat ja tavoiteltavat osaamistasot on kuvattu taulukossa 3.

Taulukko 3. Käsitteiden ja teemojen esiintyminen toteutussuunnitelmissa ($N=112$)

Käsite/teema	n	Tavoiteltava osaaminen ja osaamisen taso
Käsite: viestintä	46	ei vahvaa yhteyttä teknologiavälitteisyyteen
Käsite: kansainvälisyys	63	esiintyy pääosin toteutussuunnitelmissa mainituissa lähdemateriaaleissa, vähäinen yhteys teknologiavälitteiseen viestintään
Tietojen ja sisällön jakaminen	23	tavoitteena perustasoa vähäisempi osaaminen, perus- tai keskitason osaaminen. Pää tavoite teknologian käyttöosaamisessa
Vuorovaikutus teknologioiden avulla	10	tavoitteena keskitason ja edistyneen tason osaaminen. Pää tavoitteina sekä teknologiavälitteinen viestintäosaaminen että teknologian käyttöosaaminen
Yhteistyö digitaalisissa kanavissa	2	tavoitteena keskitason ja edistyneen tason osaaminen. Pää tavoitteena teknologiavälitteinen viestintäosaaminen
Verkkokansalaisuus	0	osaamistavoite ei ilmene
Verkkoviestinnän käyttäytymissäännöt	0	osaamistavoite ei ilmene
Digitaalisen henkilöllisyyden hallinta	0	osaamistavoite ei ilmene
Teknologiavälitteinen viestintäosaaminen + kansainvälisyys	4	tavoitteena perustason, keskitason ja edistyneen tason osaaminen. Pää tavoitteina sekä teknologiavälitteinen viestintäosaaminen että teknologian käyttöosaaminen kansainvälisissä toimintaympäristöissä

Taulukossa 3 on nähtävissä, että asetettaessa teknologiavälistä viestintäosaamista ilmentäville opintojaksoille vaatimus kansainvälisyyden ulottuvuudesta, toteutussuunnitelmien määrä laski 23:sta 4:ään. Kolmessa tapauksessa kansainvälisyyttä käsiteltiin osana opintojaksoa esimerkiksi aiheella *Monikulttuurisuuden ja virtuaalisten organisaatioiden johtaminen verkostotaloudessa* (AMK_D_case_17). Neljännellä opintojaksolla oli englanti opetuskielenä.

Edellä on esitetty aineistossa havaitut teemat sekä osaamistasot. Näiden lisäksi sisällönanalyysissä ilmeni, että teeman 1 eli tietojen ja sisällön jakaminen ($n=23$) opintojaksoilla oli pääpaino teknologian, esimerkiksi asianhallintajärjestelmien ja projektityökalujen, käytön osaamisessa, ei viestintäosaamisessa. Teeman vuorovaikutus teknologioiden avulla ($n=10$) toteutussuunnitelmissa ilmeni tasapaino teknologian käytön ja viestintäosaamisen kesken. Kolmannen havaitun teeman yhteistyö digitaalisissa kanavissa ($n=2$) to-

teutus suunnitelmissa korostui viestintäosaaminen teknologian avulla, ei teknologian käyttöosaaminen.

Miten teknologiavälitteistä viestintäosaamista kuvataan kehitettävän toteutus suunnitelmissa?

Aineistossa on havaittavissa kolme eri tapaa kehittää teknologiavälitteistä viestintäosaamista. Osaamista kehitetään ensinnäkin omana opintojaksone (opintojakso on luotu nimenomaan teknologiavälitteisen viestintäosaamisen kehittämiseen) tai sitä kehitetään integroituna muihin oppimistavoitteisiin, huomioimalla teknologiavälitteinen viestintäosaaminen opintojakson osaamistavoitteissa, sisällössä ja toimintatavoissa (yhdessä, kahdessa tai kaikissa osioissa) tai viestintäosaamisen kehittämistä ei mainita lainkaan.

Yritysviestinnän uudet ympäristöt -toteutus suunnitelma (AMK_A_case_8) on esimerkki siitä, että osaamista kehitetään sitä varten suunnitellulla opintojaksolla. Teknologiavälitteinen viestintäosaaminen on huomioitu toteutus suunnitelman osaamistavoitteissa, sisällössä ja toimintatavoissa. Tavoitteena on osata toimittaa blogia, sisältönä on blogin toimittaminen käytännössä ja toimintatapana artikkelien toimittaminen blogiin.

Esimerkkinä integroidusta osaamisesta on Projektijohtamisen toteutus suunnitelma, jossa tavoitellaan seuraavaa osaamista: *Tuntee keskeiset projekti ohjelmistot ja menetelmät, opintojaksolla tutustutaan myös projekti hallinnan ohjelmistoihin ja niiden soveltamismahdollisuuksiin.* Osaamista tukevat edelleen sisällöt: *Projektin tiedonhallinta ja viestintä, projektityön menetelmiä ja välineitä sekä ohjelmistojia.* (AMK_1_case_1)

Suurin osa opintojaksojen kuvauksista edustaa kuitenkin kolmatta ilmiötä, jossa teknologiavälitteinen viestintäosaamisen kehittäminen ei ilmene lainkaan. Aineistosta noin 80 % kuuluu tähän ryhmään.

Yhteen vetona voidaan todeta, että kun teknologiavälitteinen viestintäosaaminen on kirjattu toteutus suunnitelmiin, on se pääosin integroituna muiden opettavien opintojaksoihin. Erityinen huomio koskee teknologiavälitteisen viestintäosaamisen ilmenemistä toteutus suunnitelman eri osissa. Toteutus suunnitelman tavoitteet osassa nämä osaamistavoitteet on kuvattu toisinaan varsin kattavasti, mutta sisällöissä ja etenkin toimintatavoissa näitä mainittuja tavoitteita ei enää huomioida.

Johtopäätökset

Artikkelin tavoitteena oli tarkastella ylempien ammattikorkeakoulututkintojen toteutus suunnitelmia erityisesti teknologiavälitteisen viestintäosaamisen näkökulmasta, jota voi pitää yhtenä tärkeänä työelämän osaamisodotuksena. Toimintaympäristöjen muutoksissa erityisesti viestintäosaamisen merkitys asiantuntijatehtävissä on korostunut. Vuoropuhelu työelämän kanssa on kirjattu ammattikorkeakoululakiin ja osaamista ohjaavien viitekehysten tukemana ammattikorkeakoulujen tavoitteena on tuottaa osaavaa työvoimaa markkinoille. Työelämän edellyttämät osaamistavoitteet tehdään näkyviksi osaamisperustaiseen opetus suunnitelmaan ja opettajat tulkitsevat näitä osaamistavoitteita edelleen opintojaksojen toteutus suunnitelmissa. Työelämän osaamistarpeet ovat jatkuvassa muutoksessa ja ammattikorkeakouluilta edellytetään kykyä ennakoita osaamistarpeita. Siksi haluttiin selvittää, kehitetäänkö am-

mattikorkeakouluissa työelämässä vaadittavaa teknologiavälitteistä viestintäosaamista ja miten sen kehittäminen ilmenee kirjallisissa toteutus suunnitelmissa (Yrittäjyys- ja liiketoimintaosaaminen -tutkiminto, YAMK).

Tulokset viittaavat siihen, että osaamistavoitteet ja työelämän vaatimukset eivät kohtaa, kun niitä tarkastellaan työelämän toimintaympäristöistä. Asiantuntijana toimiminen edellyttää tiedon rakentamista teknologian välityksellä, vahvoja vuorovaikutustaitoja teknologian avulla sekä yhteistyöosaamista sähköisissä kanavissa (Rajander-Juusti, 2012). Nämä osaamistavoitteet näkyivät toteutus suunnitelmissa äärimmäisen harvoin. Organisaatioiden toiminnan kannalta ei verkossa viestimisen käyttäytymissäntöjen osaamista eikä yksilön verkkoidentiteetin hallintaa voi vähätellä. Nämä jäävät kuitenkin kokonaan huomiotta opintojaksojen toteutus suunnitelmissa. Mikäli teknologiavälitteiseen viestintäosaamiseen liitetään kansainvälisyyden ulottuvuus, tilanne on entistä heikompi. Toteutus suunnitelmat eivät ilmennä teknologiavälitteistä viestintäosaamista kansainvälisessä toimintaympäristössä neljää poikkeusta lukuun ottamatta. Opintojaksojen lähdemateriaaliksi kirjatut englanninkieliset lähteet eivät riitä tukemaan osaamistavoitetta, jossa opiskelijan tulisi kyetä vaatimaan kansainväliseen viestintään ainakin yhdellä vieraalla kielellä.

Toiseksi voidaan nostaa esiin tavoittelutavat osaamistasot. Tutkimuksen taustalle valittu Ferrarin (2013) kuvaus teknologiavälitteisestä viestintäosaamisesta käsittelee kolme tasoa, joista edistyneen tason (C) voidaan tulkita vastaavan ylempien ammattikorkeakoulututkintojen osaamistasoa 7. Edistyneellä tasolla osaamista osataan soveltaa monipuolisesti työ-

Tulokset viittaavat siihen, että osaamistavoitteet ja työelämän vaatimukset eivät kohtaa.

elämässä. Tuloksien mukaan erityisesti tiedon luomisen ja jakamisen osaamistavoitteet eivät aina yltäneet edes perustasolle (A). Sen sijaan vuorovaikutus teknologioiden avulla ja yhteistyö digitaalisissa kanavissa teeman toteutus suunnitelmissa osaamistaso vastasi vaadittavaa tasoa. Tavoiteltava teknologiavälitteisen viestinnän osaamistaso ei näinaina vastaa työelämän odotuksia.

Kolmanneksi toteutus suunnitelmiin sisällönanalyyseissä ilmeni, että osaamistavoitteet on kuvattu usein tavoitteet-osiossa ja sisältöosiossa, mutta todella harvoin opintojakson toimintatavoissa. Tästä voidaan päätellä, että integrointi ei toteudu tehokkaimmalla mahdollisella tavalla. Aikaisemmat tutkimukset ovat kuitenkin korostaneet (Kostiainen, 2003; Neuvonen-Rauhala, 2009), että osaamiset tulisi integroida opintojaksoihin autenttisine toimintatapoina oikeissa työelämän tilanteissa ja ympäristöissä. YAMK-opiskelijoista moni opiskelee työn ohessa, joten tämän toteuttaminen olisi luonnollinen osa oppimisprosessia. Tässä toimintatavassa on hyödyntämättä potentiaalia.

Tulokset viittaavat lisäksi siihen, että työelämän vaatimusten ja opettajan tulkittujen toteutus suunnitelmiin välille voi syntyä kuilu, koska viestintäosaamisen käsitteenä on epäselvä tai sitä ei aina tunnusteta osaksi ammatillista osaamista. Opetussuunnitelmatyö ei ole vain hallinnollinen prosessi, vaan pedagoginen, opettajien yhteistyöprojekti, joka vaatii

aikaa, keskittymistä ja kommunikointia. Tässä kohdin voidaan olla samaa mieltä Mäkisen ja Annalan (2012) sekä Laajalan (2015) kanssa siitä, että opetus suunnitelmatyössä tulisi ennen kaikkea tukea opettajien vuorovaikutusta ja yhteistä tulkintaa osaamistavoitteista.

Opetussuunnitelmatyössä on selkeä tarve keskustella ja määritellä, mitä viestintäosaaminen tarkoittaa ammatillisena käsitteenä tämän päivän ja lähitulevaisuuden toimintaympäristöissä. Ferrarin (2013) edistyneen tason (C) osaamiskuvauks on hyvä lähtökohta näihin keskusteluihin, kunhan tähän yhdistetään NQF ja Arenen suositusten mukainen kansainvälisyysosaaminen. Ammattikorkeakouluille jää edelleen teknologiavälitteisen viestintäosaamisen käsitteen avaaminen kunkin tutkinnon kohdalla ja painopisteiden valinta. Tämäkään ei riitä, vaan tulee sopia, miten YAMK-opiskelijoiden osaamista kehitetään aidoissa työelämän viestintäympäristöissä ja viestintätilanteissa jatkuvasti koko tutkinnon ajan.

Tällä tutkimuksella ei pystytä todentamaan syitä siihen, miksi näinkin vahva katkos työelämän osaamisvaatimusten ja toteutussuunnitelmien välillä. Myöskään ei voida tarkkaan määritellä, missä kohdin osaamistavoitteet katoavat: koulutusorganisaation opetus suunnitelmatyössä vai opettajan toteutussuunnitelmatyössä. Syy tähän on tutkimuksen aineiston rajoittuminen toteutussuunnitelmiin. Toteutussuunnitelmien lisäksi ammattikorkeakoulut julkaisevat paljon erilaista kirjallista materiaalia tutkintoon liittyen ja saatetaan kokea, että teknologiavälitteistä viestintäosaamista ei ole tarpeen toistaa jokaisessa dokumentissa. Myös koulutusohjelmien toimintakulttuuriin voivat vahvasti kuulua vuorovaikutukselliset ja yhteisölliset toimintata-

vat, joissa hyödynnetään viestintää teknologian avulla. Tällöin viestintäosaaminen teknologian avulla voidaan kokea itsestään selvyydeksi ja toimintatavaksi, jota ei tarvitse kirjata.

Näiden pohdintojen perusteella on selvää, että opintojaksojen toteutussuunnitelmien analyysi ei yksinään riitä tuottamaan tietoa siitä, mitä teknologiavälitteistä viestintäosaamista YAMK-tutkinnoissa kehitetään ja miten. Tämän analyysin lisäksi on syytä tutkia YAMK-tutkintojen opettajien sekä opiskelijoiden näkemyksiä siitä, miten työelämän asiantuntijatehtävissä vaadittavan teknologiavälitteisen viestintäosaamisen kehittäminen toteutetaan ja koetaan opetuksessa. Kuitenkaan toteutussuunnitelmiin merkitystä ei voida väheksyä toteutussuunnitelmien ollessa ammattikorkeakouluissa myös laadun arvioinnin dokumentteina. Lisäksi voidaan pohtia, sitoudutaanko opetuksessa kehittämään sellaista osaamista, jota ei ole kirjattu näkyviin. Miten osaamistavoitteita ja työelämäläheisyyttä voidaan arvioida, jos niitä ei ole missään näkyvänä tietona?

Viestintä- ja kansainvälisyysosaaminen nähdään jo nyt monessa tehtävässä edellytyksenä oman työn tekemiselle sekä osana vahvaa ammattitaitoa. Uhkana on, että nämä viestinnälliset osaamistavoitteet jäävät kauniiksi lauseiksi erilaisiin raportteihin ja viitekehyksiin, jollei niitä kirjoiteta auki ylempien ammattikorkeakoulututkintojen toteuttamissuunnitelmissa.

Lähteet

- Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351.
- Auvinen, P., Heikkilä, J., Ilola, H., Kallioinen, O., Luopajarvi, T., Raji, K., & Roslöf, J. (2010). *Suositus tutkimusten kansallisen viitekehyksen (NQF) ja tutkimusten yhteisten kompetenssien soveltamisesta ammattikorkeakouluissa*. ARENE Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto, 23/2010.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Daim, T. U., Ha, A., Reutiman, S., Hughes, B., Pathak, U., Bynum, W., & Bhatla, A. (2012). Exploring the communication breakdown in global virtual teams. *International Journal of Project Management*, 30(2), 199–212.
- Elinkeinoelämän keskusliiton kannanotto 27.8.2013. *Ammattikorkeakoululain toisen vaiheen uudistus*. Haettu sivustolta <http://ek.fi/wp-content/uploads/EK-kanta-amk-uudistus-II-vaihe.pdf>.
- Eriksson, P., & Kovalainen, A. (2008). *Qualitative methods in business research*. London: Sage.
- Eurooppalainen tutkimusten viitekehys elinikäisen oppimisen edistämiseksi (EQF). (2009). Luxemburg: Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto. Euroopan Komissio, Koulutus ja kulttuuri. Haettu sivustolta https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/broch_fi.pdf.
- Ferrari, A. (2013). DIGCOMP: A framework for developing and understanding digital competence in Europe. Teoksessa Y. Punie & B. N. Brečko (toim.), *Scientific and Policy Report by the Joint Research Centre of the European Commission*. Publications Office.
- Hagen, S. (2006). *Effects on the European Union Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise (ELAN)*. European Commission. Haettu sivustolta http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/elan_en.pdf.
- Halbe, D. (2012). “Who’s there?” Differences in the features of telephone and face-to-face conferences. *Journal of Business Communication*, 49(1), 48–73.
- Hanhinen, T. (2010). *Työelämäosaaminen: Kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmän konstruointi*. Acta Universitatis Tamperensis 1571. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Heckscher, C. C. (2007). *The collaborative enterprise: Managing speed and complexity in knowledge-based businesses*. New Haven, London: Yale University Press.
- Huhta, M. (2010). *Language and Communication for Professional Purposes Needs Analysis Methods in Industry and Business and Their Yield to Stakeholders*. Doctoral dissertation series 2010/2. Espoo: Helsinki University of Technology
- Jones, R. H., & Hafner, C. A. (2012). *Understanding Digital Literacies: A Practical Introduction*. London: Routledge.
- Jussila, J. (2015). *Social Media in Business-to-Business Companies’ Innovation*. Julkaisu 1333. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto.
- Karjalainen, A. (2003). Akateeminen opetus-suunnitelmaryö. Oulun yliopisto. Opetuksen kehittämisyksikkö. Haettu sivustolta <http://www.oulu.fi/w5w/tyokalut/akatops305.pdf>.
- Kivioja, M. (2011). *Opetussuunnitelman opettelijasta pohtivaksi osajaksi. Omaelämäkerrallinen opetussuunnitelmatarina*. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Kokkola: Jyväskylän Yliopisto.
- Kostiainen, E. (2003). *Viestintä ammattiosaamisen ulottuvuutena*. Jyväskylä studies in humanities 1. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.
- Kukkonen, H. (2011). Positiointi opetussuunnitelman ymmärtämisen välineenä. Teoksessa M. Mäkinen, V. Korhonen, J. Annala, P. Kalli, P. Svärd, & V-M. Värrä (toim.), *Korkeajännityksiä – Kohti osallisuutta luovaa korkeakoulutusta* (ss. 83–103). Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kukkonen, H. (2012). Kohti moniulotteista opetussuunnitelmaa. Teoksessa M. Mäkinen, J. Annala, V. Korhonen, S. Vehviläinen, A-M, Norrgrann, P. Kalli, & P. Svärd (toim.), *Osallistava Korkeakoulutus* (ss. 152–174). Tampere: Tampereen yliopisto.
- Laajala, T. (2015). *Diskursianalyttinen tutkimus ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman kehittämispöytäkirjasta*. Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 177. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Laajalahti, A. (2014). *Vuorovaikutusosaamisen ja sen kehittyminen tutkijoiden työssä*. Jyväskylä studies in humanities 225. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lampelo, S., Kainulainen, S., Turunen, J., Viljanen, J., Yanar, A., Mattila, J., & Saarilampi, M. L. (2010). *Laurea-ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 18/2010.
- Lockwood, J. (2015). Virtual team management: What is causing communication breakdown? *Language and Intercultural Communication*, 15(1), 125–140.
- Lönnblad, J., & Vartiainen, M. (2012). *Future Competences—Competences for new ways of work*

king. Turku: Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea. Haettu sivustolta http://www.fututex.utu.fi/julkaisut_Future_Competences.pdf.

Majakulma, A. (2011). Enhancing the employability of international graduates during education – a case study based on Finnish universities of applied sciences. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 13(2), 44–59.

McAfee, A. (2009). *Enterprise 2.0: New collaborative tools for your organization's toughest challenges*. Boston: Harvard Business Press.

Melin, G., Zuijdam, F., Good, B., Angelis, J., Enberg, J., Fikkers, D. J., Puukka, J., Swenning, A., Kosk, K., Lastunen, J., & Zegel, S. (2015). *Towards a future proof system for higher education and research in Finland*. Publications of the ministry on education and culture, Finland 2015:11. Haettu sivustolta <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2015/liitteet/okm11.pdf?lang=en>.

Mäkinen, M., & Annala, J. (2012). Osaamisperustaisen opetus suunnitelman kahdet kasvot. Teoksessa M. Mäkinen, J. Annala, V. Korhonen, S. Vehviläinen, A-M, Norrgrann, P. Kalli, & P. Svärd (toim.), *Osallistava Korkeakoulutus* (ss. 127–151). Tampere: Tampereen yliopisto.

Neuvonen-Rauhala, M. (2009). *Työelämälähtöisyyden määrittäminen ja käyttäminen ammattikorkeakoulun jatkotutkintokokeilussa*. Jyväskylän yliopisto, psychology and social research 367. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2015). *Opiskelu ja tutkimus ammattikorkeakouluissa*. Haettu sivustolta http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/?lang=fi.

Opetusministeriö. (2009). *Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:24. Haettu sivustolta <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr24.pdf?lang=fi>.

Palonen, T., Boshuizen, H.P.A., & Lehtinen, E. (2014). How expertise is created in emerging professional fields. Teoksessa S. Billett, T. Halttunen, & M. Koivisto (toim.), *Promoting, assessing, recognizing and certifying Lifelong Learning: International perspectives and practices* (ss. 131-150). New York: Springer.

Rajander-Juusti, R. (2013). *Liiketalouden osaamistarpeet – ennakoitietoa koulutuksen suunnittelun tueksi*. Opetushallituksen julkaisuja. Raportit ja selvitykset 2013:1. Haettu sivustolta http://www.oph.fi/download/146309_Liiketalouden_osaamistarpeet.pdf.

www.oph.fi/download/146309_Liiketalouden_osaamistarpeet.pdf.

Rheingold, H., & Weeks, A. (2012). *Net smart: How to thrive online*. Cambridge: MIT Press.

Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Haettu sivustolta <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>.

Shkedi, A. (2009). From curriculum guide to classroom practice: Teachers' narratives of curriculum application. *Journal of Curriculum Studies*, 41(6), 833–854.

Säljö, R. (2010). Digital tools and challenges to institutional traditions of learning: Technologies, social memory and the performative nature of learning. *Journal of Computer Assisted Learning*, 26(1), 53–64.

Työministeriö. (2007). *Työvoima 2025: Täystyöllisyys, korkea tuottavuus ja hyvät työpaikat hyvinvoinnin perustana työikäisen väestön vähentämisessä*. Työpoliittinen tutkimus 325. Helsinki: Työministeriö.

Valkonen, T. (2003). *Puheviestintätaitojen arviointi: Näkökulmia lukiolaisten esiintymis- ja ryhmätaitoihin*. Jyväskylä studies in humanities 7. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 15.5.2003/352.

Veltsos, J., & Veltsos, C. (2010). Teaching responsibly with technology-mediated communication. *Business Communication Quarterly*, 73(4), 463–467.

Vipunen. (2015). Opiskelijat ja tutkinnot. Haettu sivustolta <http://vipunen.fi/fi-fi/amk/Sivut/Opiskelijat-ja-tutkinnot.aspx>.

Vähämäki, M. (2014). *Dialogi organisaation oppimisessa: Itseohjautuvan muutoksen mahdollisuus tuotantotyössä*. Turku: Turun Kauppakorkeakoulu.

Waldeck, J., Durante, C., Helmuth, B., & Marcia, B. (2012). Communication in a changing world: Contemporary perspectives on business communication competence. *Journal of Education for Business*, 87(4), 230–240.